

กระบวนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของหมู่บ้านเกษตร
เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จ. เพชรบุรี

The Process of Enhancing the Quality of Life According to Sufficiency
Economy Philosophy in Preparation for Entering into the Elderly
Society of the Sufficiency Economy Village, Phetchaburi Province.

สิริชัย ดีเลิศ (Sirichai Deelters)^{*}

ศิริรัตน์ สีดา (Sirirat Seeda)^{**}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของหมู่บ้านเกษตรเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จ.เพชรบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study Approach) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และการเลือกแบบการอ้างอิงต่อเนื่องปากต่อปาก (Snowball Sampling) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง มีผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 ราย เป็นผู้นำชุมชน 1 ราย และสมาชิกในชุมชน 9 ราย ที่มีอายุก่อนและหลัง 60 ปีบริบูรณ์ พบว่า ชุมชนมีการจัดการรูปแบบและกระบวนการที่มีแนวทางการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับชุมชนเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตคือ 1) การศึกษาและรวบรวมปัญหาโดยเริ่มต้นที่ผู้นำชุมชนพบปัญหาในภาพรวม 2) การสร้างองค์ความรู้ให้สมาชิกในชุมชน 3) การสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน 4) การติดตามการดำเนินงานโครงการกั๊ยมีระดับบุคคล 5) ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ด้วยการวัดผลการดำเนินงานในภาพรวม และการวัดผลการปฏิบัติหรือดำเนินโครงการของคนในชุมชน เป็นการรับรู้และการวัดผลของผู้ให้ข้อมูลหลักในการบริหารจัดการการวางแผนการออมที่มีผลต่อสภาพคล่องทางการเงิน และคุณภาพชีวิต รวมถึงพฤติกรรมในการบริหารจัดการการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยยึดแนวทางในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ: เศรษฐกิจพอเพียง / คุณภาพชีวิต / ผู้สูงอายุ

^{*} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการจัดการธุรกิจทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Assistant Professor in Management Program, Faculty of Management Science, Silpakorn University,

E-Mail: deelters_s@silpakorn.edu

^{**} นักศึกษา สาขาวิชาการจัดการธุรกิจและภาษาอังกฤษ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

A student of Business Administration in Business Management and English Program, Faculty of

Management Science, Silpakorn University

Abstract

The aim of this research was to study the patterns and processes to improve quality of life in the aging society of the sufficiency economy village, Phetchaburi. This research was qualitative research, case study approach. In this study, the researcher selected the primary informant as purposive sampling and snowball sampling applied in depth interview that semi-structured. A total of 10 key informants consisting of one person of community leaders and nine persons of community members. The results of the study found that, community management forms and processes which have guided the development of the principles of the sufficiency economy philosophy to adapt to the community in developing and quality support of life: 1.) The problems, the community leaders awareness of the overall problem is that the farming community 2.) Create knowledge for community members 3) Establishing the participation 4.) Monitoring the implementation of the individual loan 5.) Operational effectiveness by the overall performance and the performance or implementation as perception of key informants in managed savings planning have a bearing on financial liquidity and quality of life include behavior in household account management based on sufficiency economy philosophy.

Keywords: Sufficiency Economy / Quality of Life / Elderly

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบจากประชากรผู้สูงอายุมีอัตราที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว มีอายุโดยเฉลี่ยยืนยาวขึ้นเนื่องจากพัฒนาการทางการแพทย์และสาธารณสุข การดำรงชีวิต การดูแลตัวเองดีมากขึ้น ทำให้สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม โครงสร้างทางสังคมศาสตร์มีการเปลี่ยนแปลงไป (ศิริวรรณ ว่องวีรุฑฒิ และลลารัตน์ ศรรักษ์ , 2551) การจัดการส่วนบุคคลของผู้สูงอายุหลังเกษียณมีความจำเป็น เพราะเป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของวัฏจักรชีวิต ทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ และอารมณ์ที่กำลังเปลี่ยนผ่านเข้าสู่วัยทอง การเปลี่ยนแปลงด้านการทำงาน การมีเวลาว่างมากขึ้น การมีรายได้ลดน้อยลง เป็นต้น ทำให้ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบหรือวิถีการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีบ้านและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ความสัมพันธ์ในครอบครัวที่อบอุ่น เป็นเป้าหมายหลักของชีวิตผู้สูงอายุ (ชีพสุมน รังสยาร, สุภาพ ฉัตรภรณ์ และ อภิญญา หิรัญวงษ์, 2017)

การวางแผนการเงิน และวางแผนชีวิตในสังคมผู้สูงวัยนั้น จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ทำให้ผู้สูงอายุต้องพึ่งพาตัวเองมากขึ้นทั้งการวางแผนการเงิน การบริหารจัดการการออม รวมถึงการควบคุมค่าใช้จ่าย เพื่อไว้ใช้ในวัยเกษียณอายุซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ใช้ในการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว เงินจึงเป็นสื่อกลางสำคัญในการดำรงชีพและค่าใช้จ่ายยามฉุกเฉิน ซึ่งบุคคลในวัยเกษียณอายุนั้นส่วนมากแม้ไม่มีรายได้ แต่ยังคงมีรายจ่าย เพื่อใช้ในการดำรงชีพตลอดจนค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ ทำให้มีภาระที่จะต้องหาเงิน

เพื่อนำมาจ่ายกับกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ และเนื่องจากที่ผ่านมานั้นอัตราการออมเงินของคนไทยอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างต่ำซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลเหล่านั้นหลังวัยเกษียณอายุ (ฉัตรชัย สิริเทวัญกุล, 2555) ซึ่งความไม่เพียงพอของเงินรายได้ในการดำรงชีพหลังเกษียณ มีความสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาในโอกาสของประเทศไทย โดยประเทศไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุก่อนที่จะมีระดับรายได้สูง ซึ่งแตกต่างกับประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและมีระดับรายได้ต่อหัวที่สูงกว่า เช่น เกาหลีใต้และสิงคโปร์มีรายได้ต่อหัว 10,160 เหรียญสหรัฐฯ และ 23,420 เหรียญสหรัฐฯ ส่วนประเทศไทยมีรายได้ต่อหัว 1,900 เหรียญสหรัฐฯ (อนพัทธ์ หนองคู และ พรพรรณ นันทแพทย์, 2559)

การวางแผนการเงินยังเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพซึ่งมีความสอดคล้องและควบคู่ไปด้วยกันกับความพอเพียง "เศรษฐกิจพอเพียง" เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้การอยู่อย่างพอเพียงจะเป็นการอยู่ในพื้นฐานความพอดี และการมีคุณธรรม (อรสุตา เจริญรัตน์, 2546) เศรษฐกิจพอเพียง จึงมีความสำคัญกับการออม ทั้งการรู้จักใช้จ่ายอย่างมีสติ การไม่ฟุ่มเฟือย การประหยัดโดยการเก็บออมเพื่ออนาคตระยะยาว รวมถึงการวางแผนและควบคุมคุณภาพชีวิตให้อยู่ในทางสายกลางซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติในการนำไปสู่สุขภาพทางการเงินที่ดี ดังนั้น “การพอเพียงไม่ได้จำกัดว่าห้ามอยากมี หรือว่าอยากได้ แต่เป็นการใช้ชีวิตในส่วนที่เราสามารถและไม่เดือดร้อน เราต้องใช้ให้พอดีไม่ใช่อยากมีแล้วไปก่อหนี้สิน” พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดช (เลิศ พรหิรัญ, 2550)

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของหมู่บ้านเกษตรเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มชุมชนตัวอย่างที่ยึดแนวทางปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต รวมทั้งแนวทางการจัดการโครงสร้างด้านการเงิน การวางแผนการออมและพัฒนาชีวิตให้มีความสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพในสังคมผู้สูงอายุ เพื่อเป็นแนวทางการนำไปปรับใช้ให้เหมาะสม และสร้างความมั่นคงให้แก่ตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติได้อย่างมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของหมู่บ้านเกษตรเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จ.เพชรบุรี

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก คือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งสำคัญในรูปแบบและกระบวนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของสมาชิกหมู่บ้านเกษตรเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านชุมชน ผู้นำในการเริ่มวางระบบและขับเคลื่อนกระบวนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชน และสมาชิกในชุมชนผู้ที่มีอายุก่อนและหลัง 60 ปี บริบูรณ์ ในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลของหมู่บ้านเกษตรเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จ.เพชรบุรี จำนวน 10 คน โดยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ผู้นำชุมชนที่มีบทบาทสำคัญใน

การขับเคลื่อนนโยบายการดำเนินชีวิตของชุมชน และการเลือกแบบการอ้างอิงต่อเนื่องปากต่อปาก (Snowball Sampling) ที่สามารถนำวิถีชุมชนตามแนวทางกระบวนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของหมู่บ้านเกษตรเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จ.เพชรบุรี โดยผู้วิจัยทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง และร่างข้อคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ และรวบรวมข้อมูลจนถึงจุดอิ่มตัว (Data saturation) จึงถอดบทสัมภาษณ์ และสรุปแนวคิด เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้ในการพัฒนารูปแบบเชิงทฤษฎี

ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ในการวิจัยคือหมู่บ้านเกษตรเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จ.เพชรบุรี บ้านน้ำทรัพย์ หมู่ 9 ตำบลแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบศึกษาเฉพาะกรณี ซึ่งเป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสารเป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ทั้งที่เป็นแนวคิดทฤษฎี ผลงานการวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการทางการเงินเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ตัวผู้วิจัย สมุดจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ การสังเกตควบคู่กับการสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างคือเป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลและข้อเท็จจริงทั้งมิติของข้อมูลเชิงลึกและมิติความกว้าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลที่มีการออกแบบโครงสร้างของคำถามที่นำไปใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง คือสัมภาษณ์แบบปลายเปิดจากกระบวนการนี้ทำให้ผู้ให้ข้อมูลหลักสามารถแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่หลากหลายมิติ เป็นการเปิดกว้างและสร้างความยืดหยุ่นในการสัมภาษณ์ของแต่ละบุคคลและสถานการณ์ในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ ศึกษาจากทฤษฎี เอกสาร บทความ หลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขอบเขตของการวิจัยและการสร้างเครื่องมือวิจัย

3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ ศึกษาวิธีการสร้างคำถามในการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลโดยตรง (Key informant) และเอกสาร รวมถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดขอบเขตในการวิจัยและเนื้อหาที่ครอบคลุม

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อเปิดเผยข้อเท็จจริงของผู้ให้สัมภาษณ์ ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้บอกถึงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์โดยการขออนุญาตในการจดบันทึกและบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ได้มีการสร้างปฏิสัมพันธ์แบบต่อหน้ากับผู้ให้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคลเพื่อเกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นที่เป็นอิสระ ในการสร้างความยืดหยุ่นและเป็นกันเองเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความตรงและความเชื่อมั่น โดยจะใช้เวลาในการสัมภาษณ์ ประมาณ

45-60 นาที ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้ให้สัมภาษณ์จนกว่าผู้วิจัยจะไม่พบข้อสงสัย ในขณะที่สัมภาษณ์ผู้วิจัย จะใช้การจดบันทึกเป็นประเด็นและบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ตั้งแต่เริ่มจนจบการสัมภาษณ์ นอกจากการ บันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้วยังมีการสังเกตผู้ให้สัมภาษณ์ในขณะที่ตอบคำถาม ทั้งนี้เสียง ลักษณะท่าทาง สีหน้า และปฏิกิริยาที่ตอบสนองต่อคำถามที่ได้สัมภาษณ์ เป็นต้น

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจะถูกนำมาทำการถอดเทปและทำการบันทึก เพื่อทำการตรวจสอบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลอีกครั้งเพื่อความชัดเจนและครบถ้วน โดยการถอดเทปเป็นคำต่อคำ ประโยคต่อประโยค เป็นการตรวจสอบข้อมูลด้วยการฟังเสียงที่บันทึกซ้ำๆ เพื่อความถูกต้องและแม่นยำในเนื้อหาหรือประเด็นที่ ต้องการ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยตระหนักดีว่า การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักนั้น ในด้านคุณสมบัติและจำนวนย่อมส่งผลกระทบต่อผลการวิจัยในด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูล การสัมภาษณ์เชิง ลึกต้องอาศัยสัมพันธภาพระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเข้าถึงข้อมูล ข้อเท็จจริง รวมถึงการสร้าง บรรยากาศให้เป็นกันเองในการสัมภาษณ์เพื่อเป็นประเด็นสำคัญในการวิจัย

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้ออกจากการสัมภาษณ์มาถอดเทปมาฟังและอ่านหลายครั้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจข้อเท็จจริงและพิจารณาประเด็นที่สำคัญ มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลข้อมูล รวมถึงการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาจากเอกสารและบทความที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลโดย พิจารณาประเด็นหลัก และนำมาวิเคราะห์ พิจารณาเป็นการแบ่งเป็นประเด็นย่อย อันเป็นหนึ่งในกระบวนการ วิเคราะห์ข้อมูลตามรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ให้ตรงตามวัตถุประสงค์และข้อมูลที่มีความละเอียดและ ครอบคลุมในประเด็นที่สำคัญ

5. การสร้างความน่าเชื่อถือของการวิจัย คือ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) การให้ผู้วิจัยช่วยตรวจสอบ (Peer debriefing) เพื่อเป็นการเพิ่มความถูกต้องในการตีความหมายของผลการวิจัย การบันทึกการสังเกตการณ์ ในภาคสนาม (field note) และการถอดเทปให้สัมภาษณ์ (Interview transcript) เพื่อให้ผู้วิจัยทราบถึง ข้อเท็จจริงและสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างครบถ้วน การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ด้วยการตรวจสอบและรวบรวม ข้อมูลด้วยวิธีสามเส้า (Methodological triangulation) คือการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลแตกต่างกันเพื่อ รวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน และการตรวจสอบข้อมูล (Data triangulation) คือจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกันคือ สมาชิกในชุมชนที่มีอายุก่อนและหลัง 60 ปีบริบูรณ์ รวมถึงระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน

ผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบและกระบวนการพัฒนาเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของหมู่บ้านเกษตรเศรษฐกิจ พอเพียงต้นแบบ จ.เพชรบุรี โดยมีผู้ใหญ่และคณะกรรมการหมู่บ้านคือผู้ที่มีส่วนร่วมและที่มีความคิดเห็น สอดคล้องกันในการพัฒนาโครงสร้างของชุมชน ในการริเริ่มและดำเนินการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตตาม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยชุมชนมี 128 ครัวเรือน มีประชากรประมาณ 450 คน ซึ่งมีจุดเด่นเรื่องความ พอเพียง ชาวบ้านมีความรักใคร่สามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเอื้ออาทรและร่วมกันทำกิจกรรมของ

ชุมชนอย่างพร้อมเพียง ทั้งในเรื่องการจัดการด้านการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ และการจัดตั้งสหกรณ์ชุมชน เรียกว่า เป็นหมู่บ้านต้นแบบการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีแนวทางในการพัฒนาวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับชุมชนในการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชน ทั้งความพอประมาณในการสร้างรายได้และรายได้เสริม ความมีเหตุผลในการใช้จ่ายและการลงทุนด้วยการทำบัญชีครัวเรือน การมีภูมิคุ้มกันด้วยระบบสหกรณ์ของหมู่บ้าน และเงื่อนไขด้านความรู้และคุณธรรมด้วยใช้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางทางปฏิบัติของเกษตรทฤษฎีใหม่ และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนโดยมีขั้นตอนกระบวนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชน ดังนี้

1. การศึกษาและรวบรวมปัญหา

เริ่มต้นจากการที่ผู้นำชุมชนเห็นความสำคัญของปัญหาในภาพรวม ได้แก่ ชุมชนทำการเกษตรปลูกพืชเชิงเดี่ยวเป็นหลัก ต้องพึ่งพาผลผลิตตามฤดูกาลส่งผลทำให้ต้นทุนทางการเกษตรสูงขึ้น อีกทั้งการไม่มีแหล่งเงินทุน จึงทำให้สมาชิกในชุมชนเริ่มขายที่ดิน และกู้เงินจากภายนอก ทำให้มีภาระหนี้สินและเป็นหนี้ในระบบจำนวนมาก

2. การสร้างองค์ความรู้ให้สมาชิกในชุมชน

การสร้างองค์ความรู้ด้วยการร่วมพูดคุย และปรึกษาหารือร่วมกันด้วยการพูดคุยเป็นกันเองเพื่อปรับทัศนคติของสมาชิกในชุมชนกับการแก้ปัญหาระยะยาวคือ การขายที่ดิน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความตระหนักในการรักษาพื้นที่ดินไว้ในการสร้างอาชีพเพราะเป็นสินทรัพย์หลักในการสร้างรายได้ของสมาชิกในชุมชน การส่งเสริมการสร้างรายได้ในการเปลี่ยนบ้านให้เป็นโฮมสเตย์ และการสอนชิม้าสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นการสร้างรายได้เสริม โดยการพัฒนาชุมชนเชิงการท่องเที่ยว รวมถึงการอบรมการให้ความรู้การใช้จ่ายอย่างมีระบบจากการจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ใช้เป็นแนวทางในนำมาการปฏิบัติและพัฒนาให้สมาชิกในชุมชนด้วยการเปลี่ยนกระบวนทัศน์และส่งเสริมความรู้ด้านการเกษตรดังนี้

1) การสร้างต้นแบบ โดยการมีต้นแบบที่ดีในการปฏิบัติจริงซึ่งเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมสมาชิกในหมู่บ้านให้เกิดการเรียนรู้และลงมือทำ จากแนวปฏิบัติที่ดี

2) การสร้างองค์ความรู้เรื่องเกษตร คือ เปลี่ยนจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวเป็นการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่หรือเกษตรแบบผสมผสานเพื่อเป็นการสร้างรายได้อย่างสม่ำเสมอ โดยไม่ต้องพึ่งพาเพียงการเก็บเกี่ยวผลผลิตตามฤดู กระบวนการสร้างองค์ความรู้ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติและพัฒนาภายใต้ความพอประมาณ มีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกัน และการมีความรู้คู่คุณธรรม โดยชุมชนได้มีการพัฒนาและแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นการสร้างความรู้ของชุมชนสู่ระดับสมาชิกในชุมชนด้วยการปรับทัศนคติ จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างรายได้เสริม การจัดบันทึกทางการเงิน และการสร้างแหล่งเงินทุนสำหรับสมาชิกในชุมชน

3) การสร้างทรัพยากรหลักของชุมชน ในการจัดหาปัจจัยการผลิตหรือแหล่งทรัพยากรด้านวัตถุดิบในการทำการเกษตรเพื่อลดความเสี่ยงจากการซื้อปัจจัยการผลิตจากภายนอก ได้แก่ ปุ๋ย และพืชพันธุ์ทางการเกษตร เป็นต้น

3. การสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน

3.1 การสร้างแหล่งเงินทุนในรูปแบบและกระบวนการการจัดตั้งสหกรณ์ชุมชน สหกรณ์วางแผนตั้งแต่วันที่ 12 ธันวาคม 2540 โดยเรียกประชุมสมาชิกในหมู่บ้านจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์หรือสหกรณ์ชุมชน เริ่มต้นมีสมาชิกในชุมชนมาประชุม 100 ราย แต่มีสมาชิกที่เห็นด้วยในการก่อตั้งสหกรณ์เพียง 42 ราย เก็บรวบรวมเงินได้ทั้งหมด 6,120 บาท จากกลุ่มเล็ก ๆ ในวันนั้นจนถึงปัจจุบันมีสมาชิกประมาณ 1,300 รายซึ่งรวมทั้งชุมชนใกล้เคียงเข้ามาเป็นสมาชิกสหกรณ์ ปัจจุบันมีเงินในระบบประมาณ 66 ล้านบาท โดยจะมีการออมทุกเดือน ทั้งการกู้การออม นอกจากการออมกับสหกรณ์แล้วยังมีการลงทุนรวมหุ้นกับกองทุนหมู่บ้านเหมือนกับการทำประกันแต่เป็นการประกันวงเงินของแต่ละคนไว้ และเป็นการประกันของสมาชิกในหมู่บ้านเพื่อเป็นสวัสดิการโดยได้รับเป็นเงินปันผล และผลกำไรส่วนหนึ่งนั้นถูกแบ่งเก็บไว้เป็นสวัสดิการดังกล่าว คือแก่หรือตายแล้วก็ไม่จำเป็นต้องให้ลูกหลานมาใช้หนี้ ซึ่งถ้ามียอดสินเชื่อจำนวนเท่าไรก็จะนำเข้าระบบกองทุนประกันถือเป็นการประกันความเสี่ยงโดยจะมีการหักจ่ายหรือเก็บจากสมาชิกทุกเดือน เพื่อใช้ในการบริหารจัดการและหมุนเวียนเงินในระบบสหกรณ์ ซึ่งเงื่อนไขการกู้ของระบบสหกรณ์ชุมชน มีดังนี้

3.1.1 ถ้ากู้ตั้งแต่ 30000 บาทขึ้นไปต้องมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนในการประกอบพิจารณาเงินกู้ เพื่อใช้เป็นหลักฐาน รวมถึงการบอกวัตถุประสงค์ในการกู้ พร้อมด้วยบัญชีครัวเรือนเป็นเอกสารการรับรองจำนวนรายรับ รายจ่าย ความสามารถในการชำระหนี้ทางบัญชี

3.1.2 การกู้ไม่ให้เป็นเงินสดทั้งหมดแต่มีการแบ่งอีกส่วนเป็นปัจจัยการผลิตด้วย การนำปัจจัยการผลิตไปใช้หรือปฏิบัติจริงซึ่งถือว่าเป็นการนำไปลงทุนอย่างแท้จริงอีกทาง เพื่อลดความเสี่ยงของระบบสหกรณ์ รวมถึงเป็นการลดความเสี่ยงของคนในชุมชนในการบริหารจัดการด้านการเงินและการลงทุนทางการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 กระบวนการสร้างแรงจูงใจ

การสร้างแรงจูงใจในกระบวนการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิต เหตุผลหลักคือ รักพ่อหลวงและตั้งใจอยากทำความดีเพื่อพ่อ ซึ่งสมาชิกในชุมชนทุกคนรู้สึกภาคภูมิใจด้วยการได้รับรางวัลการเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงเฉลิมพระเกียรติของหน่วยงานต่าง ๆ อีกหลายหน่วยงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งรางวัลที่สร้างความภาคภูมิใจสูงสุดคือ รางวัลพระราชทานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุข จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปี 2552 และอีกเหตุผลในการสร้างแรงจูงใจ คือสมาชิกทุกคนล้วนเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีทั้งการบริหารจัดการด้านการเงิน และคุณภาพชีวิต โดยชุมชนแห่งนี้ยังได้พัฒนาในเรื่องการฟื้นฟูป่าและแก้ไขปัญหาด้านยาเสพติดอีกด้วยเช่นกัน

4. การติดตามการดำเนินงานโครงการกู้ยืมระดับบุคคล

จากการกู้ยืมเงินจากระบบสหกรณ์ จะมีการติดตามและตรวจสอบความคืบหน้าของโครงการในการลงทุนจริง ผลผลิตที่ได้สมเหตุสมผลกับเงินทั้งการดูสถานที่จริงในแปลงการเกษตร และพูดคุยซักถามเพื่อทราบข้อเท็จจริงในการดำเนินงานโครงการ

5. ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

5.1 การวัดผลการดำเนินงานในภาพรวม

จากการศึกษารูปแบบโครงสร้างของระบบโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักส่งผลให้คุณภาพชีวิตของคนชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงและภาคภูมิใจในตัวเองและครอบครัว เป็นการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม และพัฒนาและส่งเสริมทั้งในเรื่องการเงินและการพัฒนาสมาชิกในชุมชนไปพร้อมๆกันจะเห็นได้จากที่สมาชิกในชุมชนมีความเสี่ยงลดน้อยลง ซึ่งถือเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีเมื่อเทียบกับเมื่อก่อนและที่สำคัญเป็นส่วนร่วมทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

5.2 การวัดผลการปฏิบัติหรือดำเนินโครงการของคนในชุมชน สามารถสรุปได้ดังนี้

5.2.1. การรับรู้และการวัดผลของผู้ให้ข้อมูลหลัก ในการบริหารจัดการและวางแผนการออม จากการศึกษาพบว่า การรับรู้และเข้าใจ ในเรื่องการบริหารจัดการการวางแผนการออมมีผลต่อสภาพคล่องทางการเงินและคุณภาพชีวิต และพฤติกรรมในการบริหารจัดการการจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งชุมชนได้มีการส่งเสริมการให้ความรู้แก่คนในชุมชนให้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องการบริหารจัดการและวางแผนการออม รวมถึงเจตคติในการรับรู้และปฏิบัติ โดยการจัดทำระบบกระบวนการสหกรณ์หมู่บ้านเพื่อให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นที่ตั้ง สามารถแบ่งได้ดังนี้

5.2.1.1 รับรู้และปฏิบัติ ผู้ให้ข้อมูลหลักนี้จะรับรู้และปฏิบัติตามรูปแบบกระบวนการของชุมชนจากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลจะมีความรู้ ความเข้าใจสามารถบริหารจัดการทางการเงิน สามารถควบคุมค่าใช้จ่าย และบริหารจัดการเรื่องหนี้สินได้มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดสภาพคล่องทางการเงินที่ดี โดยการทำให้บัญชีครัวเรือนและการออมสม่ำเสมอ รวมทั้งการขยายการลงทุนด้วยการทำประกันและออมกับกองทุนหมู่บ้าน ผู้ให้ข้อมูลหลักนี้จะเห็นถึงความสำคัญในการวางแผนการเงินและตระหนักถึงอนาคตโดยการกำหนดเป้าหมายในการวางแผนการออม ซึ่งสามารถสร้างความภาคภูมิใจในตัวเองและส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดี

5.2.1.2 รับรู้และไม่ปฏิบัติ หรือ การปฏิบัติไม่สม่ำเสมอจากการศึกษาพบว่า มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารจัดการและการวางแผนการออม แต่ไม่สามารถบริหารจัดการค่าใช้จ่าย และหนี้สินที่เกิดขึ้นในแต่ละเดือนได้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดสภาพคล่องทางการเงินต่ำ การทำบัญชีครัวเรือนและการออมไม่สม่ำเสมอรวมถึงมีการค่าใช้จ่ายและหนี้สิน ผู้ให้ข้อมูลหลักนี้ไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญในอนาคตมากนักเนื่องจากเกิดภาระทางการเงินค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือนเกิดความติดขัดบ้าง ส่วนในเรื่องของการกำหนดเป้าหมายจะเป็นเพียงการคิดแต่ไม่สามารถปฏิบัติได้ ทำให้ไม่ภาคภูมิใจในตัวเองเท่าที่ควรเพราะยังไม่ประสบความสำเร็จและยังคงมีภาระค่าใช้จ่ายที่ต้องหมุนเวียนในแต่ละเดือนที่ราบรื่น จึงทำให้คุณภาพชีวิตไม่ดีเท่าที่ควร

5.2.1.3 ไม่รับรู้และไม่ปฏิบัติ ผู้ให้ข้อมูลหลักนี้ไม่รับรู้และไม่ปฏิบัติจากการศึกษาพบว่า ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารจัดการ การวางแผนการออม รวมถึงไม่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนและไม่มีการวางแผนการออม ซึ่งจะส่งผลต่อสภาพคล่องทางการเงินต่ำหรือไม่มีสภาพคล่องเลย คือดำรงชีวิตในแต่ละวันด้วยการหาเช้ากินค่ำ ขาดการวางแผนหรือตระหนักถึงความสำคัญในอนาคตทำให้ไม่สามารถรับรู้ที่มาของรายได้ ส่วนในเรื่องความภาคภูมิใจปกติไม่ได้สร้างความคาดหวังในชีวิตมากมายทำให้ไม่มีความสุขเท่าที่ควร ไม่ยึดติดแต่

ยังกังวลถ้ามีเหตุการณ์ฉุกเฉินที่ต้องมีค่าใช้จ่ายที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้อาจทำให้เดือดร้อนเป็นผลทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี

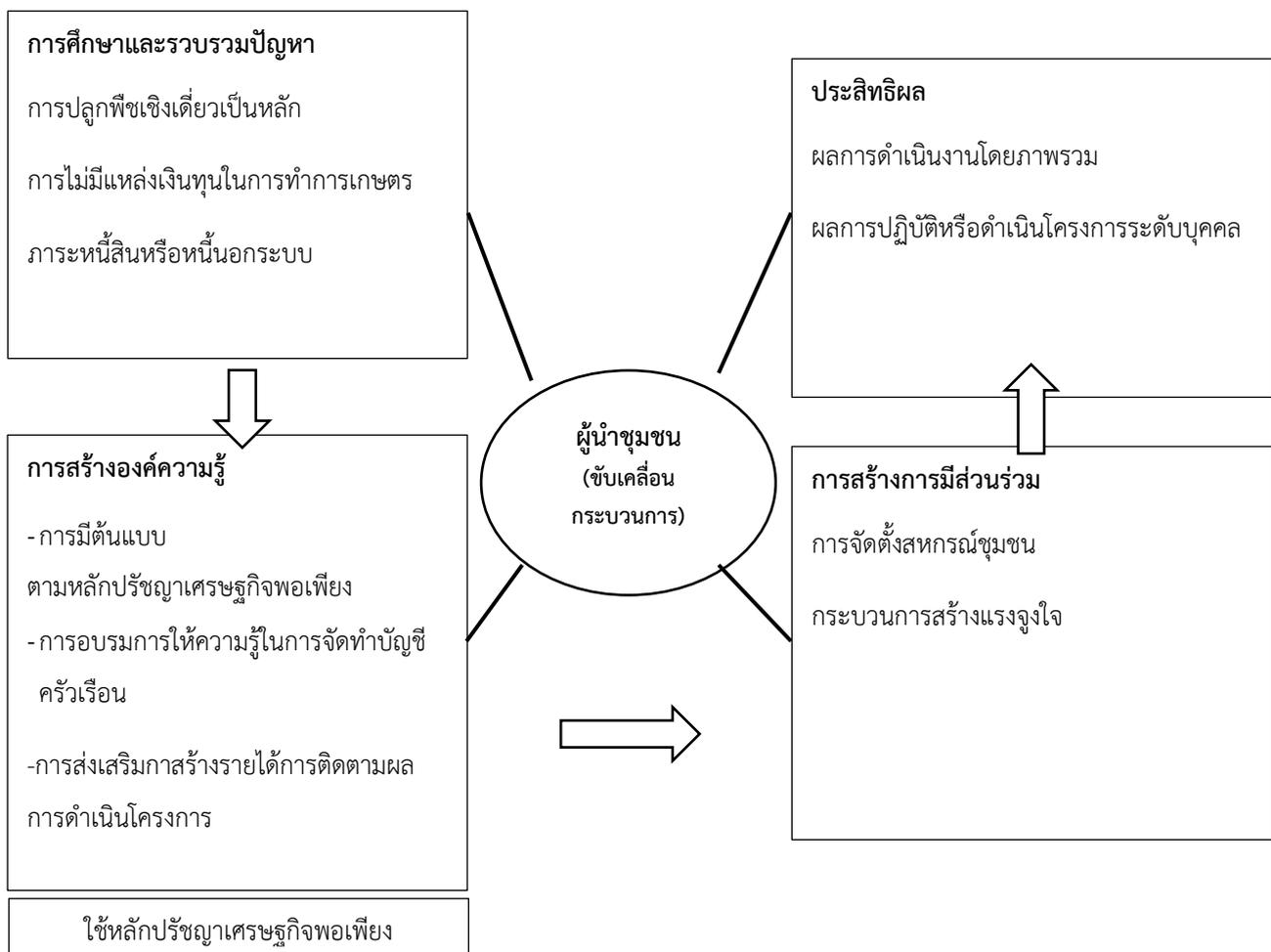
สรุปและอภิปรายผล

เริ่มจากการที่ผู้นำชุมชนมีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการ และขับเคลื่อนกระบวนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการเล็งเห็นถึงปัญหาได้แก่ การปลูกพืชเกษตรเชิงเดี่ยว การเป็นหนี้ในระบบ และการไม่มีแหล่งเงินทุนในการทำเกษตร

การสร้างคุณภาพชีวิตซึ่งเกิดจากการมีผู้นำชุมชนได้มีการทำรูปแบบกระบวนการในการบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน โดยการมีต้นแบบที่ดีในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตประกอบด้วย การอบรม การจัดทำบัญชีครัวเรือนในการรับรู้รายรับรายจ่ายภายในครัวเรือนเพื่อเป็นการใช้จ่ายอย่างมีสติและเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการด้านการเงิน การอบรมการส่งเสริมการสร้างรายได้ ทั้งการติดตามผลการดำเนินงานของโครงการ ด้วยรูปแบบกระบวนการพัฒนาตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการสร้างความพอประมาณ ความมีเหตุผลด้วยการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้สมาชิกในชุมชนสามารถมองเห็นถึงรายได้ในเชิงตัวเลขและคาดการณ์วางแผนได้ และมีการสร้างภูมิคุ้มกันด้วยการสร้างการออมด้วยรูปแบบสหกรณ์ของสมาชิกในชุมชนที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง สร้างเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม ด้วยการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ด้านการเกษตรด้วยการเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เป็นตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียงทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมเฉพาะในพื้นที่ที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิจิตรา นุชนุ่ม และพิทักษ์ศิริวงษ์ (2558) ในการศึกษากระบวนการออมเงิน ปัญหาและอุปสรรคในการออมเงิน พบว่าความสามารถในการวางแผนการใช้จ่ายเงินได้ โดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางด้วยกระบวนการออมเงินที่สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี

การสร้างการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการจัดตั้งระบบสหกรณ์เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนให้สมาชิกในชุมชนต่อยอดการเกษตร และการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตัวเองและครอบครัว โดยมีรูปแบบกระบวนการพัฒนาตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการนำไปสู่การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูริปัญญา เกิดศรี (2553) ที่ศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้แก่ ประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจ ภาวะผู้นำโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำชุมชนและผู้นำเกษตรกร และการประสานงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างเกษตรกร สอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรพงษ์ เกริกสกุล และ ธงชัย พรหมสาขา ณ สกลนคร (2555) ที่ได้ศึกษาวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงโดยการนำเสนอชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาชุมชนที่มีรูปแบบการออมในระดับบุคคลที่สามารถจัดระบบสวัสดิการให้กับสมาชิกรวมถึงการกักตุนเงิน และมีการจัดตั้งกองทุนที่มีกรรมการบริหารที่ชัดเจน และมีความโปร่งใสในการบริหารจัดการการเงินของสมาชิกในชุมชน ด้วยการประสานงานกันของคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชณี รูปหล่อ และคณะ (2013) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืนและเจริญเติบโตของวิสาหกิจชุมชนโดยเริ่มจากผู้นำที่มีความสามารถ มีธรรมาภิบาล เป็นที่ยอมรับของสมาชิกและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน

ประสิทธิผลในการดำเนินงาน โดยการวัดผลการดำเนินงานในภาพรวม และการวัดผลการปฏิบัติหรือดำเนินโครงการของสมาชิกในชุมชน ที่มีความสอดคล้องกับกระบวนการของระบบโครงสร้างของชุมชนคือผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีการปฏิบัติอย่างเป็นระบบของกระบวนการจะส่งผลให้คุณภาพชีวิตโดยรวมมีประสิทธิภาพทั้งการบริหารจัดการด้านการเงินและการตระหนักถึงความสำคัญในการวางแผนการเงินสำหรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และในขณะเดียวกันผู้ให้ข้อมูลหลักในที่ไม่ได้ปฏิบัติจะมีความสอดคล้องกับระบบคือไม่สามารถบริหารจัดการด้านการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และทำให้คุณภาพชีวิตโดยรวมมีความติดขัด รวมถึงไม่มีการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงกระบวนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ดังนั้นรูปแบบและกระบวนการในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของหมู่บ้านเกษตรเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จ.เพชรบุรี โดยในแต่ละกระบวนการจะมีผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการหลักเริ่มตั้งแต่การเห็นถึงปัญหาระดับชุมชน การพัฒนาและการสร้างองค์ความรู้ของสมาชิกในชุมชนด้วยการปรับทัศนคติ สร้างความรู้ การสร้างการมีส่วนร่วม และการวัดประสิทธิผลเชิงประจักษ์ เพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน ในการสร้างความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว ถึงระดับชุมชนของเกษตรกรที่สามารถสร้างและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้สูงอายุในชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ควรนำแนวคิดกระบวนการในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไปปรับใช้ในชุมชนต่าง ๆ เพื่อสร้างแนวทางในการออมและพัฒนาทักษะชีวิตที่นำไปสู่สังคมผู้สูงอายุของเกษตรกร ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการสร้างความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน และเงื่อนไขด้านความรู้และคุณธรรมกับใช้เกษตรทฤษฎีใหม่ที่สามารถสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน

ข้อเสนอในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษา รูปแบบและกระบวนการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ควรศึกษาในแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิจัยเพื่อพัฒนา กับคุณภาพชีวิตแต่ละพื้นที่ รวมถึงการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อการพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตที่ดีของกลุ่มเกษตรกรผู้สูงอายุต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- ฉัตรชัย สิริเทวัญกุล. (2555). การจัดสรรสินทรัพย์ลงทุนที่เหมาะสมกับวัยเกษียณ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2560, เข้าถึงได้จาก https://www.set.or.th/setresearch/files/cmresearch/2013.05_CMRI_Working_Paper.pdf
- ชีพสุมน รังสยาธร, สุภาพ ฉัตรราภรณ์ และ อภิญญา หิรัญวงษ์. (2017). รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตที่นำไปสู่คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุหลังเกษียณในกรุงเทพมหานคร. *Kasetsart Journal of Social Sciences* 18. 423 – 434.
- พิจิตรา นุชนุ่ม และพิทักษ์ ศิริวงษ์ (2558). “การให้ความหมายและที่มาของความหมาย กระบวนการออมเงิน ปัญหาและอุปสรรค ในการออมเงินตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี”. วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University, ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ ปีที่ 8, ฉบับที่ 1 เดือน (มกราคม – เมษายน): 398 - 415.
- ภุชโรจน์ เกิดศรี. (2553). ปัจจัยความสำเร็จในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขต ปฏิรูปที่ดิน: ศึกษากรณี ตำบลนิคมกระเสียว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ภัทรพงษ์ เกริกสกุล และ ชงชัย พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2555). วิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาหมู่บ้านน้ำบ่อ จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารเกษตรศาสตร์ (สังคม) ปีที่ 33. ฉบับที่ 1: หน้า 43 – 54.
- รัชณี รูปหล่อ, ดุษฎี พรหมทัต และวัลภา ว่องวิวิธกุล. (2013). แนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืนและเจริญเติบโตของวิสาหกิจชุมชน. วารสารวารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร ฉบับพิเศษ สาขาบริหารธุรกิจ. การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 5.
- เลิศ พรหิรัญ (บรรณาธิการ). (2550). *๘๐ พรรษา ๘๐ พระบรมฉายาลักษณ์: ที่สุดแห่งความทรงจำของพลกนิกรชาวไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สยามอินเตอร์บุ๊คส์.
- ศิริวรรณ ว่องวีรุฒิ และลดารัตน์ ศรรักษ์. (2551). การวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. สืบค้นเมื่อ วันที่ 15 มีนาคม 2560, เข้าถึงได้จาก http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/april_june_11/pdf/aw31.pdf
- อนพัทธ์ หนองคู และ พรวรรณ นันทแพทย์. (2559). การวิเคราะห์รูปแบบการออมสำหรับวัยสูงอายุในประเทศไทยและต่างประเทศ. วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม – มิถุนายน 2559. 145 – 153.
- อรสุดา เจริญรัตน์. (2546). เศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สถาบันวิถีทรรศน์.